

SESSION 2014

**CAPES
CONCOURS EXTERNE
ET CAFEP**

**Section : LANGUES RÉGIONALES
BRETON**

COMMENTAIRE DIRIGÉ ET TRADUCTION

Durée : 5 heures

L'usage de tout ouvrage de référence, de tout dictionnaire et de tout matériel électronique (y compris la calculatrice) est rigoureusement interdit.

Le commentaire dirigé et la traduction sont à rédiger sur des copies distinctes.

Dans le cas où un(e) candidat(e) repère ce qui lui semble être une erreur d'énoncé, il (elle) le signale très lisiblement sur sa copie, propose la correction et poursuit l'épreuve en conséquence.

De même, si cela vous conduit à formuler une ou plusieurs hypothèses, il vous est demandé de la (ou les) mentionner explicitement.

NB : La copie que vous rendrez ne devra, conformément au principe d'anonymat, comporter aucun signe distinctif, tel que nom, signature, origine, etc. Si le travail qui vous est demandé comporte notamment la rédaction d'un projet ou d'une note, vous devrez impérativement vous abstenir de signer ou de l'identifier.

Tournez la page S.V.P.

1) Commentaire dirigé (12 points)

Amañ da heul ur pennad tennet diouzh romant Herve ar Gall, *Piv a glevo ?*

Da sevel ho tislepegadenn e vo ret deoc'h diskouez petra eo perzh lennegel ar skrid, petra eo e berzh sevenadurel ivez – an endro sokial, kevredigezhel, politikel, ivez. A-bouez deoc'h ivez reiñ elfennoù yezh kavet er skrid – dibaboù zo, ar stil, etc.

Ar rannbennadoù zo niverennet d'ho sikour da sevel ho tislepegadenn.

1. Foar vloaz ar vourc'h eo hini Sul ar Bleunioù. Pell gortozet gant ar vugale... Ar c'hamionoù kentañ a zegouezhe a veze re ar c'hirri-stok, un dousennad kamionoù bras ruz anezhe, gant pezhioù rodoù a-raok. Ur sizhun a oa endeo, e oant erruet war blasenn an iliz. Daou zevezh war-lerc'h e oa bet tro roulotenn Mich' hag e dud da gemer he flas war gorn ar blasenn vras, nepell diouzh ar brezelour kozh pintet war e sichenn. O teredek d'an emgann ema-eñ, e fuzuilh Lebel baionetez e penn, savet er vann, kalonekañ den, sonn en e vantell soudard, o vac'hañ gant e heuzoù lêr eneoù ar re varv skrivet anvioù degadoù anezhe, war taolenoù marbr traoñ "Ar monumant" evel ma lâront... Ha hiraet e vo al listennadoù gant engravadenn anv Pol ar Bihan, paotr paour, bet drouklazhet en ur Djebel bennak, du-hont, e penn kentañ ar bloaz...

2. *Ha n'eo ket gant ar Voched e voe lazhet met gant unan eus ar fellagaed falldaonet-se a stourm ouzh hon arme, du-hont, e menezioù Aljeria...* Sed aze un tañva eus ar randonerezh brezelgar a c'helled klevet en ostalerioù ar vourc'h gant soudarded kozh ar brezelioù kent. Ar re goshañ, re ar brezel pevarzek, a gonte eus ar fozioù difenn e Verdun, eus emgann La Marne... An eil re all, avat stourmerien ar brezel-bed diwezhañ, en ur evañ forzhik, tomm d'o fri, fouge enne, a ouie diskriavañ dre ar munud o zaolioù-kaer ; kurioù damvevet gante e gwirionez. Touzañ pennoù ar merc'hed ha kastizañ ar genlabourerien a veze diouzh o grad hag aes dezhe o anavezout peogwir e oant o gwellañ mignoned un nebeud mizvezhioù kent.

3. Kaozioù a seurt-se gante nag a wech em beze tro d'o c'hlevet :

« Kredit ac'hanon ! Deuet e oan 'kreiz ar vourc'h azezet e penn a-raok un traksion ur banniel triliv em dorn kleiz hag ur bistolenn-vindrailherez em dorn dehoù hag ar Voched a oa c'hoazh e-barzh ar vro... Paket e oa bet ur vaouez ganeomp, graet prim e jeu dezhi, diwisket ha touzet anezhi prop, penn-dre-benn, ha taolioù dorn ha taolioù botez en he zalier... »

4. Hag o leuskel holl c'hoarzhadennoù lupr. Lidoù mezverien, liperien revr ar Republik, tud heugus, al lod brasañ dioute a oa bet azeulerien Pétain betek deroù ar bloavezh 1944, deuet er Rezistañs war an diwezhadoù pa oa avel an trec'h o cheñch tu. Golisted c'hredus sparlet o speredoù en o sorc'henoù kilstourmerien... Paourkaezh tud, rod an Istor a dro hep goût deoc'h...

5. War un ton all, hini reuzeudik ar brezel didruez, ec'h embanne, d'an 30 a viz Genver 1960, ar gazetenn *Ouest-France* ar c'heloù-mañ :

MARV EN ALJERIA

An aotrou Gwegen, maer Porzhig, a zo deuet gantañ ar c'heloù fall. Marvet ez eus bet, en Aljeria, ur soudard eus Porzhig. Ar pevare hini eus ar gumun eo. Pol ar Bihan eo e anv, soudard er 67vet R.I., lazhet war an dachenn d'ar 15 a viz Genver 1960 e korn-bro Kollo e-kichen Konstantin. Evel ma c'heller krediñ, ar c'heloù mantrus-mañ en deus degaset un nec'hamant bras en ur vro gwall skoet gant ar brezel dija. Pol ar Bihan a oa ar pempvet hini eus an eizh a vugale a yae d'ober ar familh gourajus-mañ, minored anezhe abaoe marv o mamm dek vloaz bennak a zo. Ar soudard yaouank a oa ganet e Porzhig d'an deiz kentañ a viz C'hwevrer 1939 hag a oa bet rejimantet d'ar 6 a viz Meurzh 1958 e Verdun. Chom a reas eno un nebeud mizvezhioù a-raok bezañ kaset da Vro-Aljeria. Poaniusoc'h eo evit ar familh

c'hoazh pa ouier e oa tost echu e amzer soudard gantañ, e fin miz Even eo e oa da vezañ disoudardet. Kemer a reomp perzh e glac'har e c'hoar, e vreudeur hag e dad labourer-douar er Vau Madeg. Hor gourc'hemennoù a gengañv a gasomp dezhe.

6. E kaierad tadig em boa lennet ar pennad-skrid-se. Ma zad a bennaoue e kazetennoù *Ouest-France* ha *Télégramme Brest* hag ar *gornaoueg* an holl bennadoù a venege brezel Aljeria hag an darvoudoù sokial ha politikel pennañ bet c'hoarvezet e Breizh. Pep troc'had paper a veze peget aketus gantañ en e gaier, ha derc'hel soñj mat eus an disterañ pennadig pa veze kaoz ennañ eus tud ar vro. Memor ar Strollad e venne da'm zad bezañ.

Herve ar Gall, *Piv a glevo ?*, An Alarc'h Embannadurioù, 2003, pp. 23-26.

THÈME

Si vous le voulez bien, mes bons amis, aujourd'hui nous prendrons le chemin de Plouguiel (Côtes-du-Nord). Le ciel d'été, rafraîchi par une averse nocturne, est d'une délicieuse limpidité. Et le pays où je vous mène, s'il ne s'appelait déjà le pays de Yann-ar-Gwenn, mériterait qu'on l'appelât le pays des sources.

La canicule ne les a point taries : elles luisent au creux des roches, comme de beaux yeux humides ; et, d'autres fois, elles se dérobent pudiquement sous les aulnes, elles courent de ravins en ravins et se hâtent vers la mer prochaine et maternelle. On ne les voit pas ; elles ne se trahissent çà et là qu'à une lueur rapide, - comme une nymphe, en fuyant, découvre un bout d'épaule ou l'éclair d'une hanche allongée.

Ce sont nos Eaux-Douces d'Armorique. Et le fait est qu'un des plus beaux domaines qu'elles arrosent a reçu de son premier propriétaire, M. Tallibart l'ancien, qui avait été l'horloger en chef du sultan, le surnom de Constantinople. M. Tallibart ne poussait pas la passion de l'exotisme jusqu'à s'habiller en mamamouchi : cependant il avait copié dans sa villa le style et l'aménagement intérieur des maisons de Galata, et son *Castellie* était une réduction de Yldiz-Kiosk. Renan l'y vint voir en 1884, sous couleur de confronter ses impressions d'Orient avec ce paysage du Bosphore transporté sous le ciel de Bretagne, et peut-être aussi parce que cet horloger enrichi au service du Grand-Turc était le frère de la petite Noémi.

Charles Le Goffic, *Sur la piste de Yann-ar-Gwenn*, L'âme bretonne, quatrième série, Paris, 1924, pp. 102-103.

VERSION

Bremañ e oa Carole em buhez, ur veleganez a Vro-Skos, gant blev rodellek ha daoulagad glas-mor. D'ar poent-mañ e oa aet kuit da welout he zud e Phoenix, Arizona, evit ar vakañsoù. Ne welen anezhi nemet div pe deir gwech ar sizhun ha koulskoude en em gaven un tammig ma-un. Ur vicher vat a oa ganti, arc'hant e-leizh da zispign. Ganin ne oa gwenneg ebet, ha n'en em gaven ket aes atav ganti, o tigeriñ bepred he yalc'h evidomp. Setu, evit ar wech kentañ en em gaven mezhus gant ar baourentez. Plas a oa amañ evit ar c'hounideien, evit ar re all ne chome nemet ar straedoù, mont da hiraat steudad ar re baour a c'hortoze o boued dirak dor ar *food-bank*. Ne oa nemet an neuz a gonte, al *look*, teurel evezh ouzh an diavaez, kaout dilhad a-zoare. Chom a raen propik atav. Ur gudenn a oa gant ma botoù, freuzet e oant penn-da-benn. Ret e oa din skoachañ ma zreid dindan an daol, pe lezel an daou douseg distumm war dreuzoù an ti pa ne veze ket toulloù e-barzh ma loeroù evit bale em aez war ballennoù don an amerikan dream o'n em ziskouez dirazon.

Ret e oa mont er c'hoari ? Mat, graet e vo hag ar *grand jeu* mar fell deoc'h. Da gentañ, un nebeud gerioù galleg strewet a-hed ar gaoz a vo eus ar c'hentañ; sot-nay ez int gant ar seurt ardoù. Roll al likaouer gall a vo c'hoariet ma'z eo ar pezh a fell deoc'h. Ya, *frenchy* e vin, penn-kil-ha-troad, lagad voulouz ha genoù bras ha ki-labour karantez war ar marc'had ! Marc'h-servij Yuppiesed ar c'harter. Met n'eo ket ken aes bezañ ur *french lover* pa'z eo chomet an dud en amzer Maurice Chevalier. "*Avec mon canotier*" a zo un dro-lavar mouskanet hag a ziskouez un den desket war an arzoù.

Diwall Bed Nevez, emañ o tont ! Paour-kaezh Rastignac dister ma oan. Brabañser a Gernevod ! Dallet gant touellwel Amerika evel ar rummad divroidi o doa kredet en dazont burzhudus ha klasket en em veskañ er *melting-pot* ha chomet berr e pod-lastez ar pobloù disprizet.

Lan Tangi, *El loar c'hlas gant Falc'hun Melen*, Da goulz an avaloù, Skrid, 2001, pp. 33-34.